

ҒТАХР 14.23.09

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДА МӘДЕНИ МҰРА ТАРИХЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Н.А. Жақыбай

2-курс магистранты

Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті,
Қазақстан, Алматы қ., email: zhakybay@inbox.ru

Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балаларды отансүйгіштікке тәрбиелеу - өз Отанына деген сүйіспеншілік сезімін оятып, оған адал қызмет жасауға, оны қорғауға баулу және осы мақсаттар бойынша жұмыс жасау. Туған ел тарихы және өз халқы мен басқа да ұлыстардың мәдени мұрасын, салттары мен дәстүрлерін қастерлеу қатынасын қалыптастыру. Жалпы адамзаттық, ұлттық құндылықтарды меңгеруге тәрбиелеу. Жас ұрпаққа өз еліміздің тарихымен тереңірек таныстыру және мәдени мұраны сақтауға тәрбиелеу. Өлкемізде әртүрлі замандарда салынған тарихи мәдени мұра қызметін зерттеп білу; туып өскен жерлеріндегі өлкетану мұражайларына саяхаттар ұйымдастыру; балаларға елін, жерін сүйетін құндылық сезімдерін жетілдіре отырып, балалар архитектурасын жасату және жас ұрпаққа ұлттық, патриоттық тәрбие беру. Басты мақсатымыз болашақ ұрпаққа мәдени мұра тарихын қалыптастырып, құндылықтарымызды бағалауға тәрбиелеу.

Түйін сөздер: мәдени мұра, ұлттық құндылық, тәрбие, балалардың танымдық дамуы, сәулет өнері

Еліміздің тарихи естелігі – ғасырлар бойы мәдени мұра жалғасқан, барлық адамзат өркениетінің рухани дүниесі, халықтың, ұлттың, этностың өзін сақтап қалудың негізі қайта жаңғыру факторы болып табылады. Мәдени мұра тарихи сақталу дәрежесі ең маңызды себеп болып табылады, ол өзіндік рухани – бағалау мен материалдық құндылықтардан тұрып, ол бір ұрпақтан келесі ұрпаққа жалғасып қана қоймай, оларды жойып алмас үшін, халықтық, мемлекеттік мәселе ретінде үлкен күш салуды қажет етеді. Тәуелсіздік алғанға дейін еліміз жойылу қаупінде тұрды. Халқымыз қол жеткізген тәуелсіздігі үлкен қатерден құтқарып, құндылықтарымызды іздеуге қайтарды. Өлемде мылтықсыз майдан күн сайын жүріп тұрған қазіргі жағдайда тарихи жадыны сақтау - әрбір халық үшін өзін - өзі сақтап қалуы, ұлттық құндылықтың болашаққа жалғасуы. Сол себепті қазіргі уақытта мәдени мұраны сақтау ұлтымыз үшін өзекті мәселе болып отыр.

Елбасы президенті Н.Ә.Назарбаев 2004 жылы «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасын қолға алды. Оның ең бірінші қаралатын мәселесі ұлттың тарихи мұра арқылы еліміздің жаңа тарихи дүниетанымы мен сана сезімін дамытуға бағытталған. «Мәдени мұраның» екінші маңызды қаралатын мәселесі - әлемге Қазақ елінің ұлттық мұрасын насихаттау. Бағдарламаның үшінші қарастыратын мәселесі – тарих, сәулет ескерткіштерін қайта жаңғырту, этнография, тіл, әдебиет, көркем өнер және т.б қазақ халқының мәдени құндылығына аспект жасау; «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы тарих және археология ескерткіштерін бір жүйеге келтіру, сақтау және қайта жаңғырту. Елімізде 25 мың ескерткіш, 2 миллионға жуық бағалы қазба байлықтары бар деп есептелуде, Қожа Ахмет Яссауи кесенесі мен Таңбалы тас шатқалының петроглифтер мекені Дүниежүзілік мәдени мұра тізіміне енгізілген, сонымен қатар ЮНЕСКО тізіміне ескі Отырар қалашығын қосу болып табылады.

Ұлтымыздың тарихи және мәдени ескерткіштерінің мемлекеттік тізімі жүйеге келтіріліп, олар республика дәрежесінде және жергілікті дәрежеде анықталып, тізімдері бекітілді. Соның ішінде Дамасқтағы Сұлтан Бейбарстың мавзолейі. Тарихи шаһар мавзолейден, мұражайдан және мектеп қабырғаларынан тұрады. Қайта қалпына келтіру жұмысы барысында шаһардың барлық сәулет пішіндері мен қабырғаларын арнайы мамандарды шақыртумен өңделіп, 200 мыңнан аса құнды кітаптар сақталған мұражайлар ең соңғы үлгідегі техникамен жабдықталды [1]. Сондай ақ Дамасқтағы тарихи мәдени орталығының және Әл Фараби Мавзолейінің құрылысы жалғасуда, ол мешіттен, тарих және мәдениет бойынша экспозициялық залдардан, оқу залы бар кітапханадан, конференция залдары мен қонақ үйлерден тұрады. «Мәдени мұра» бағдарламасының арқасында 10 мыңнан аса мұрағаттық материалдар, құжаттар, қолжазбалар және жасанды заттар анықталды. Шетелдік мұражайлардағы ең көптеген мәлімет – 3 мың құжат – Қытайда болды. Бұл құжаттар ғылымға бүгінгі күнге дейін белгісіз, олар Қазақстан тарихын жүйелендіруге көмектеседі. Сондай –

ақ, Шығыс Еуропадан, АҚШ, Түркия, Қытай, Ресей, Жапония және Армениядан республикаға 5 мың бірегей тарихи құжаттар қайтарылды. Бағдарламаның үшінші бағыты: ұлттық әдебиеттің бай мұрасын зерттеу, оны жүйелендіру және көптомдылық шығару. Ғылыми-танымал әдебиет жұмыстарының тұтас сериясы өңделді, тарих, этнография, археология бойынша 400 аса кітап атаулары, сондай ақ жаңа энциклопедиялық сөздіктер шығарылды. «Бабалар сөзі» (Слово предков) жүз томдық басылымының 66 томы басып шығарылды. Онда ежелгі қазақ ертегілерінен заманауи әдебиет әңгімелеріне дейін бар. 200 томдық «Жүз қазақ романын» шығару жалғасуда. Қазақстанның 10 томдық энциклопедиясы, бес том орыс тілінде және анықтама ағылшын тілінде шығарылды [1]. Сондай-ақ ежелгі заманнан қазіргі күнге дейінгі қазақ ойшылдарының мұрасын қамтитын жиырма томдықты шығару бойынша ғылыми жобалар жүзеге асырылуда, басқа жобаға дүниежүзілік философиялық мұраны басып шығару кірсе, ал үшіншісі әл-Фараби шығармаларының жиырма томдығын шығаруға арналған. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыру шеңберінде өткен жүзжылдықтың танымал орындаушыларының аудио, фотожазбаларын іздестіру және қалпына келтіру және еліміздегі мұражай және кітапханалардың ақпараттық технологиясын енгізу. Бағдарламаның ең маңызды бағыттарының бірі оны жүзеге асыру барысында алынған, мәліметтерді жүйелендіру және оқу бағдарламасына және орта және жоғарғы оқу орындарының бағдарламасына енгізу болып табылады.

Бүгінгі күннің ең маңызды тапсырмаларының бірі – туып өскен мәдениетін, әдеп-ғұрпын жақсы білетін, өз елін, тарихын жақсы көретін, елдің болашағын сеніп тапсыратын ұрпақ тәрбиелеу. Сөйтіп, «Мәдени мұра» ұлттық стратегиялық жобасын жүзеге асырудың мақсаты, тапсырмасы қазақстандықтардың қазіргі ұрпағына, Ұлы қазақ даласында өмір сүрген және өмір сүріп жатқан халықтың мәдени игілігін сақтау болып табылады. Адамның өзінің солай деп таңдауына орай, құндылық қашанда белгілі бір қанағаттанарлық нәрсені білдіреді. Ал материалдық және рухани қажеттіктердің өтелуі тұрғысынан құндылықтардың бәрін қанағаттанарлық категорияға жатқызуға болмайды [1]. Құндылықтардың мазмұны қоғамның мәдени жетістіктерімен шарттастырылған. Ол адамның рухани қызмет аясы, оның санасының дұрыстығын айғақтаушы, адамның рухани байлығының өлшеуіші іспетті. Құндылықтарды мүдделердің қарапайым жалғасы немесе бейнеленуі ретінде қарастыруға болмайды.

Адамдардың немесе әлеуметтік топтардың қажеттіліктері, мүдделері және талғамдары әр түрлі болады. Сондықтан барлық құндылықтар салыстырмалы. Құндылық қатынас қанағаттанарлық немесе қанағаттанғысыз болып келуі мүмкін. Біреу үшін мынау, екінші үшін анау құнды. Олардың қайсысының дұрыс, қайсысы қателесіп тұрғанын релятивистік тұрғыдан оны ажыратып жатуда мағына болмайды. Шынайы деп — адамға пайда әкелетін, оның санасына жоғары адамдық қасиеттерді сіңіретін, адамдардың бақыты мен игіліктілігін қамтамасыз ететін, адамның тұрғысын ажарландыратын, адаммен қоғамның ілгерілей дамуын қамтамасыз ететін құндылықтарды айтқан жөн. Алдамшы құндылықтарға жеке индивидтер құндылық деп қабылдағанымен, шынында, қоғамның дамуына септігін тигізбейтін, оны кері кетіретін, адамды аздыратындарды айтамыз [2].

Бүгінгі күнгі басты міндеттердің бірі - төл мәдени дәстүрлерін жақсы білетін, өз халқының тарихын сүйетін ұрпақ, елдің болашағына тірек бола алатын ұрпақ тәрбиелеу [3].

Қазіргі Қазақстан - халықаралық қауымдастықтың толық құқылы, құрметті және беделді мүшесі. Негізгі экономикалық, әлеуметтік дамудың және тұрғындардың өмір сүру деңгейі көрсеткіштері бойынша біздің еліміз ТМД-да бірінші орында тұр. Елде бірнеше тілде еркін сөйлей алатын, заманға сай ақпараттық технологияларды игерген белсенді жас ұрпақ өсіп келе жатыр. Сонымен бірге, халқының рухани құндылықтарын игермеген, өз тарихын білмейтін жас ұрпақ қазіргі жаһандану ағынына төтеп бере алмай түрлі догмалық бағыттарға еріп кету қаупі бар екендігін жасыруға болмайды [5].

Мемлекеттің осы тұрғыдағы міндеті - жас қазақстандықтарды патриоттық рухта, халқына деген сүйіспеншілік рухында тәрбиелеу. Бұл мәселені жан-жақты талқылау және тиісті шешім қабылдау үшін ұзақ мерзімді болашаққа арналған жұмыс жоспарлары жасалып, оларды жүзеге асыру қолға алынатын болады [3].

Ересектер тобының балаларын таңдау психологиялық-педагогикалық ғылымның деректеріне байланысты: оның ішінде бес жастағы бала жақсылық пен жамандықты, әдемілік пен ұсқынсыздықты ажырата біледі, баланың көңіл-күйі, ашықтығы, тіл табысуы дамыған, ересек топтың балалары ұсынылған рольдерге тез кіре алады, олардың жаңа әсер алуға қажеттілігі дамыған

қоршаған ортаға деген қызығушылығы, танымдық белсенділігі жоғары болады (Л.А. Венгер, Н.А. Ветлугина, Л.С. Выготский, О.М. Дьяченко, А.Н. Леонтьев, В.С. Мухина, Е.А. Флёрина) [2].

Мектепке дейінгі педагогика саласындағы зерттеулерді талдау, бұл мәселенің кескіндеме, музыка, поэзия сияқты өнер түрлеріне қарағанда жеткіліксіз зерттелгенін көрсетеді. Зерттеушілер С.Ю. Болотова, А.Н. Давидчук, Л.В. Куцакова, З.В. Лиштван, В.Г. Нечаева, Л.А. Парамонова сәулет өнерін баланың ақыл-ойын дамытуға қажетті дидактикалық материал ретінде пайдаланған [6].

Педагогтер сәулет өнерінің суреттерін, схемаларын, құрастыру сабақтарында балаларға үлгі ретінде ғана пайдаланған. Педагогика, философия салаларындағы жұмыстарды талдау, білім берудің тұлғаға бағытталған моделі мен мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің саласында құндылықтар жүйесін қалыптастыру механизмінің жоқтығының арасындағы; қаланың сәулет өнерінің потенциалды құндылықтары мен олардың балабақшаларда нақты білім беру үдерісінде қолданылуының арасындағы, қаланың тұрақты орта ретіндегі сәулеттік кеңістігінің мүмкіндіктері мен мектеп жасына дейінгі баланың әлеуметтік-эмоционалдық, психикалық ерекшеліктерінің арасындағы қарама-қайшылықтарды анықтауға және баланы сәулет өнерінің құндылықтарына баулу мәселесі бойынша мектепке дейінгі, бастауыш және орта білім беру арасындағы сабақтастықтың мүмкіндік берді. Ересек топтың балаларының өз қаласына, сәулет кеңістігі ретіндегі құндылық қарым-қатынасын қалыптастыруға ықпал ететін педагогикалық шарттарды іздестірумен түсіндіріледі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамыту үдерісі. Мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретіндегі өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамытудың әдістері және мазмұны. Мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамытудың педагогикалық шарттарын қарастыру. Мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамытудың төмендегі талаптары орындалған жағдайда тиімді шешілуі мүмкін:

- педагогтердің қаланы адамгершілік - эстетикалық құндылық ретінде түсінуі;
- мектепке дейінгі білім беру мазмұнын сәулет өнерінің адамгершілік, мәдени-танымдық, эстетикалық, гуманистік құндылықтарымен толықтыру;
- білім беру әдістерін мәдениетке сәйкестілік идеясы, диалогтерді белсенді пайдалану, ойын, танымдық-эстетикалық, рефлекстік, көркем-шығармашылық әдістерінің негізінде қайта жасау;
- қала кеңістігінде танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру формаларының әртүрлілігі: сұхбат, әңгімелесу, саяхаттар т.б.
- баланы сәулет құрылыстарының суреттері, сызбалары, схемалары, карталары, модельдері арқылы балабақшаның сәулет-кеңістік ортасының үлгісін жасауға үйрету.

Жүргізілген эксперимент нәтижелері төмендегі міндеттерді шешу қажеттігін анықтады:

1. Сәулет өнерінің мектеп жасына дейінгі баланың өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамыту факторы ретіндегі нақты мүмкіндіктерін анықтау.

2. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарда мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамытуға бағытталған, білім беру үдерісінің әлеуметтік-мәдени моделін жасау.

3. Мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамыту деңгейлері мен критерийлерін анықтау:

4. Мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамытудың педагогикалық шарттарын анықтау және эксперимент арқылы негіздеу

5. Тәжірибелік-сынақ жасау арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың сәулет кеңістігі ретінде өз қаласына деген құндылық қарым-қатынасын дамыту үдерісінің тиімділігін тексеру [5].

Зерттеудің әдіснамалық негізі - мәдениеттанушылық тәсілді ашып көрсететін идеялар, оның адамды мәдениет субъектісі ретінде дамытудың мәдениетке сай детерминациясы туралы негізгі ережесі (Е.В. Бондаревская, Л.С. Выготский, В.В. Давыдов, М.С. Каган, А.Н. Леонтьев, С.Т. Шацкий, Р.М. Чумичева и др.); аксиологиялық тәсілі (О.Г. Дробницкий, А.Т. Здравомыслов, М.С. Каган, Н.Д. Никадров, В.П. Тугаринов, Н.З. Чавчавадзе, В.А. Ядов,) және іс-әрекет тәсілі (В.Г. Апостолов, В.Е. Давидович, Ю.А. Жданов, В.М. Межуев и др.) [4] болып табылады.

Зерттеудің теориялық негізін а) тұлғаға бағытталған білім беру (Е.В.Бондаревская, В.В. Сериков, И.Б. Котова, Е.Н. Шиянов, И.С. Якиманская) б) сәулет өнерінің мәдениет құндылығы

ретінде дамуының ерекшелігі культуры (А.В. Иконников, В.Л. Глазычев, А.Э. Гутнов, А.К. Бурова, М.Г. Бархина, Ле Корбюзье, В.С. Кукушин, Л.П. Барышникова); в) сәулет өнерінің баланы адамгершілік-эстетикалық қасиетке тәрбиелеудегі ролі Н.В. Алешина, С.Ю. Болотова, В. Вольпина, Т.С. Комарова, Л. Кудрявцева), мектеп жасына дейінгі балалардың құрастыру шығармашылығын дамыту, көркем-эстетикалық тәрбиелеу әдістеріне (С.Ю. Бологова, О.Л. Ведмедь, Т.Г. Казакова, Л.В. Компанцева, Т.С. Комарова, Л.В. Куцакова, З.В. Лиштван, Л.А. Парамонова, Н.П. Сакулина, Н.Б. Халезова, Р.М. Чумичева) [4] қатысты мәселелер қарастырылған еңбектері құрады.

Сәулет өнерінің құндылықтарын меңгеруге ықпал ететін, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының кеңістікті-заттық ортасын құру бала бойына құндылық қатынасын қалыптастырудың алғы шарты болып табылады. Педагог жұмысының мазмұнын, принциптерін, технологиясын қамтитын, қаланың сәулет кеңістігіне балалардың құндылық қарым-қатынасын дамыту жүйесін құрудың әдіснамалық және теориялық негіздері жасалуын қамтамыз ету керек. Біріктіру және мәдениетке сәйкес болу принциптерінің негізінде балалардың құндылық қарым-қатынасын дамыту басты мәселелерді қарастырады. Педагогикалық үдерісті құру принциптерінің анықталуымен, бұрынғы және қазіргі кездегі сәулет ескерткіштері және олардың баланың құндылық қарым-қатынасын дамыту құралы ретінде мәдени және педагогикалық зерттелуімен түсіндіріледі [7].

Біріктіру және мәдениетке сәйкес болу принциптерінің негізінде балаларды қаланың сәулет кеңістігіне құндылық қарым-қатынасын дамытудың педагогикалық үдерісін құру негізделеді: сәулет өнерінің құндылығын ашып көрсететін, мектепке дейінгі білім берудің мазмұнын құрастырудың интегративтік механизмі анықталады; ересек топ балаларының жеке тұлғасының рухани адамгершілікті қалыптасуының негіздерін дамытудың маңызды аспектілерін сипаттайтын, қалаға деген құндылық қарым-қатынасының даму көрсеткіштері және критерийлері анықталады; мәдениетке сәйкес болу, мектепке дейінгі білім берудің мазмұнын құруға қажетті мәдениетке сәйкес болу тәсілі мен баланың тұлғасын дамытатын тұтас педагогикалық процесс арасындағы заңдылықтар анықталады. Ересектер тобындағы балаларға арналған қаланың сәулет кеңістігіне құнды қарым-қатынасын дамытуға бағытталған «Балалар және қала сәулеті» эксперименталды бағдарлама мазмұны жасалды; тәжірибеге диагностикалық, дамытушы және орта компоненттері қамтылған, білім беру үдерісінің әлеуметтік-мәдени моделі жасалып, енгізіледі; баланың әртүрлі іс-әрекетімен сәйкестендірілген біріктіру принципі бойынша дамыту технологиялары әзірленді; баланың қаланың сәулет кеңістігіне құндылық қарым-қатынасын дамытуға бағытталған, мәдениетке сәйкес және кіріктірілген оқу қызметінің тұтас жүйесі жасалды, баланың белсенділігін, қызығушылығын, эмоционалдығын дамытатын кеңістіктік-заттық ортаны толықтыратын мәдениет символдарды мен белгілері ретінде заттық элементтері анықталды [6].

Қорыта келе, Ұлттық орталықтың жоспарлаған іс шаралары алдағы уақытта толық атқаруына басшылық тарапынан қолдау болып, мүмкіндіктер болса, осы уақытқа дейін жинақталған тәжірибе негізінде біз де өз міндеттерімізді орындауға тырысамыз. Қазақ халқының өткені мен бүгінін таразыға сала отырып, келешегіне отаншылдық туын арқау еткен асқақ, жандары таза жас ұрпақты тәрбиелеу мен қасиетті Отанның қадірін ұғындыру, ар, намыс, ождан сөздерін ұлт, атамекен, халық сияқты киелі түсініктермен байланыстыру арқылы болашаққа бағыт сілтеу әрбір педагогтің міндеті.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы – Астана 2006-2011 жылдар
2. Жұмабекова Н. Мектепке дейінгі педагогика. Астана: Фолиант, 2008.
3. «Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» ҚР президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына 2010 жылғы Жолдауы
4. Хижняк Ю.Н. Как прекрасен этот мир. 2001
5. «Балаларды мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамтамасыз ету жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған «Балапан» бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 28 мамырдағы № 488 қаулысы
6. Қазақстан Республикасы үздіксіз білім беру жүйесіндегі тәрбие тұжырымдамасы. 2009.
7. Fjortoft, I. (2004). Landscape as Playscape: The Effects of Natural Environments on Children's Play and Motor Development. *Children, Youth and Environments*, 14(2): 21-44.

ИСТОРИЯ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ НАРОДОВ В ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Н.А. Жақыбай

Магистрант 2 курса

Казахский государственный женский педагогический университет
Казахстан, г. Алматы, email: zhakybay@inbox.ru

В статье показано, как культурное наследие страны можно использовать в процессе дошкольного воспитания. Развитие любви к Родине, уважения к культуре, обычаям и традициям своей страны и других народов, воспитание в духе общечеловеческих и национальных ценностей, познание истории родной страны – проходят через изучение культурного наследия разных народов. Воспитательное значение имеет ознакомление детей с историческими сооружениями в различных частях страны, проведение экскурсий в музеи. Прививая детям общечеловеческие ценности, воспитывается патриотизм. Основная цель статьи – показать, как знакомство детей с памятниками культурного наследия формирует их важнейшие духовные ценности на всю жизнь.

Ключевые слова: культурное наследие, национальные ценности, воспитание, когнитивное развитие детей, архитектурное искусство

HISTORY OF CULTURAL HERITAGE OF PEOPLES IN THE EDUCATION OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

N.A. Zhakybay

Master student

Kazakh State Women`s Teacher Training University
Almaty, Kazakhstan, email: zhakybay@inbox.ru

The article shows how the cultural heritage of the country can be used in the process of pre-school education. The development of love for the Motherland, respect for the culture, customs and traditions of own country and other nations, education in the spirit of human and national values, knowledge of the history of the native country - go through the study of the cultural heritage of different nations. Educating children about historical buildings in various parts of the country, excursions to museums are of educational importance. By instilling common human values in children, patriotism is fostered. The main purpose of the article is to show how the acquaintance of children with monuments of cultural heritage forms their most important spiritual values for a lifetime.

Keywords: cultural heritage, national values, upbringing, children`s cognitive development, architectural art